

DE BELGISCHE WET OP DE KERNUITSTAP: WAT WERD PRECIËS BESLIST?

VOORGESCHIEDENIS

De eerste commerciële kerncentrales in België voor de opwekking van elektriciteit werden zonder enig publiek of politiek debat besteld in 1968. In 1975 werden de eerste drie kernreactoren op het net aangesloten: twee in Doel en één in Tihange. De oliecrisis begin jaren zeventig vormde een extra stimulans om een andere energiebron dan olie aan te wenden voor de productie van elektriciteit. Als gevolg werden tussen 1982 en 1985 zowel in Doel als Tihange twee nieuwe reactoren opgestart. In totaal leverde dat 7 kerncentrales op in België: vier in Doel en drie in Tihange. De plannen voor een vijfde reactor in Doel stuitte begin jaren tachtig op heel wat protest en na de kernramp in Tsjernobyl, in april 1986, werd in 1988 een moratorium op de bouw van nieuwe reactoren ingesteld. Ondertussen was België zowat het meest genucleariseerde land van de wereld (qua bevolkingsdichtheid en oppervlakte) en wekte het tussen de 50 en de 60 procent van zijn elektriciteit op door middel van kernenergie.

Oorspronkelijk werd uitgegaan van een levensduur van 30 jaar. De kerncentrales kregen een boekhoudkundige afschrijvingstermijn van 20 jaar opgekleefd, d.w.z. dat de klanten de peerpdure centrales in die periode hebben gefinancierd via hoge elektriciteitsstarieven (zowat de hoogste in Europa). Na 30 jaar moest er genoeg geld opgespaard zijn om de reactoren te ontmantelen (20 jaar kapitalisatie – 10 jaar verdere aangroei van interesten). In de officiële vergunningen was echter geen maximale levensduur opgenomen. Electrabel argumenteerde dat de levensduur van goed onderhouden kernreactoren geen technische beperking kent, omdat in principe ieder onderdeel van de reactor kan vervangen worden. Tijdens de vorige legislatuur werd paars-groen het eens over een 'levensduurbepanking' tot 40 jaar. Op zich is dit al zeer lang: de gemiddelde leeftijd van de kernreactoren wereldwijd schommelt rond de 21 jaar en een aantal oude reactoren is al gesloten omdat het onderhoud te duur geworden was. Er is bijgevolg ook weinig of geen ervaring met grote commerciële kernreactoren van om en bij de 40 jaar.

Het wetsontwerp werd in het parlement gewikt en gewogen en in detail bestudeerd en bediscussieerd. In tegenstelling tot de invoering van kernenergie – waar absoluut geen maatschappelijk debat over heeft plaatsgevonden – is er over de kernuitstap een uitgebreid, en wetenschappelijk onderbouwd parlementair debat geweest. Er werden alleen al in de Kamer negen vergaderingen aan gewijd en het eindrapport van de discussies is 229 bladzijden dik.

DE KERNUITSTAPWET VAN 2003

In januari 2002 boog de eerste paars-groene interkabinettenwerkgroep zich over de kernuitstap. Belangrijk discussiepunt was de bevoorradingszekerheid. De liberalen wilden dat de sluiting afhankelijk gemaakt werd van een evaluatie vooraf i.v.m. bevoorradingszekerheid. Zo'n voorwaarde hield echter het grote gevaar in dat volgende regeringscoalities evenals de dominante stroomproducenten een beleid zouden kunnen voeren om de kernuitstap bewust niet voor te bereiden, waardoor in 2015, als de eerste reactoren zouden moeten gesloten worden, voldongen feiten zouden ontstaan. Dit achterpoortje in de wettekst zou een veel te ambigue boodschap geven aan de nucleaire sector. Er hoefde trouwens helemaal geen clause rond bevoorradingszekerheid in de kernuitstapwet opgenomen te worden, want die zekerheid is al geregeld in de wetten van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteits- en de gasmarkt. Het is een van de taken van de federale Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG) om permanent de bevoorradingszekerheid van elektriciteit op te volgen. De CREG moet er dus vanaf nu over waken dat er tijdig initiatieven ontplooid worden tegen een eventueel bevoorradingsstekort op het ogenblik dat de kerncentrales gesloten worden.

Uiteindelijk werd een akkoord bereikt over een voorstel van wet waarin duidelijk gesteld wordt dat de sluiting van kerncentrales enkel vertraagd kan worden door:

- onvoorziene externe gebeurtenissen, die niet door de uitbaters van de kerncentrales zelf in de hand werden gewerkt, zoals oorlog, internationale crisis
- bevoorradingsproblemen veroorzaakt door buitenlandse situaties.

Tijdens de federale ministerraad van 1 maart 2002 hechtte de paars-groene regering Verhofstadt-I haar goedkeuring aan de ontwerpzetstekst van de kernuitstapwet, die later dat jaar door het parlement goedgekeurd werd, meerderheid tegen oppositie.

De wet stipuleert:

"De nucleaire centrales bestemd voor de industriële elektriciteitsproductie door splijting van kernbrandstoffen worden gedestactiveerd veertig jaar na datum van hun industriële ingebruikname en kunnen geen elektriciteit meer produceren."

In de logica van deze beslissing wordt daar aan toegevoegd dat geen enkele nieuwe kerncentrale opgericht of in exploitatie gesteld kan worden. Als alle zeven commerciële kernreactoren gesloten worden wanneer ze 40 jaar oud zijn, zoals in 2003 wettelijk werd beslist, dan zal het Belgische kernpark nog ongeveer even lang operationeel blijven en nog meer stroom produceren dan

DE BELGISCHE WET OP DE KERNUITSTAP: WAT WERD PRECIJS BESLIST?

het al heeft gedaan vanaf de opstart tot de goedkeuring van de kernuitstapwet. Tussen de goedkeuring van de kernuitstapwet en de sluiting van de laatste reactoren ligt een tijdspanne van bijna een kwarteeuw. Om alle misverstanden over de timing van het sluiten van de zeven Belgische kernreactoren te vermijden, vermeldt de wettekst de data van de industriële ingebruikname van de kernreactoren. Als je daar veertig jaar bijtelt, heb je de datum waarop ze uiterlijk moeten gesloten worden.

Kernreactor (vermogen in megawatt)	Datum industriële ingebruikname	Jaar van sluiting
DOEL 1 (392 MW)	15 februari 1975	2015
TIHANGE 1 (962 MW)	1 oktober 1975	2015
DOEL 2 (392 MW)	1 december 1975	2015
DOEL 3 (1006 MW)	1 oktober 1982	2022
TIHANGE 2 (960 MW)	1 februari 1983	2023
DOEL 4 (985 MW)	1 juli 1985	2025
TIHANGE 3 (1015 MW)	1 september 1985	2025

Uit De Standaard 24/02/05:

"Puur cijfermatig lijkt de sluiting van de eerste drie kerneenheden – twee in Doel en een installatie in Tihange – nu al geen probleem meer. Daardoor gaat 1.727 megawatt verloren. Maar met een WKK centrale in aanbouw bij BASF van 400 megawatt en een bij het chemiebedrijf Ineos in Zwijndrecht van 130 megawatt, een plan voor de bouw van een centrale van 800 megawatt bij het staalbedrijf Sidmar en de ambities van Nuon om tegen 2008 500 miljoen euro te investeren in de bouw van drie centrales in België, is het verlies al bijna gecompenseerd. En dan worden alle investeringen in groene stroomproductie nog buiten beschouwing gelaten. Zoals het ambitieuze plan van C-Power voor een windpark op zee van 300 megawatt en het feit dat her en der in België windmolens verschijnen. Electrabel wil dit jaar haar windenergiecapaciteit verdubbelen van 30 naar 64 megawatt. Nuon, Ecopower en SPE hebben eveneens grote windparkplannen ontvouwd."

IS DEZE BESLISSING ONOMKEERBAAR?

Elke politieke beslissing kan in principe door een andere ongedaan gemaakt worden. Iedere wet kan door een nieuwe wet worden gewijzigd of bijgesteld. Het engagement uit het regeerakkoord van 1999, dat vorm kreeg

in de kernuitstapwet van 2003, zal pas tussen 2015 en 2025 tot sluiting van de kerncentrales leiden.

Intussen is het perfect mogelijk dat Electrabel zelf beslist om een of meer reactoren vroeger te sluiten dan voorzien in de wet, indien het prijskaartje voor het onderhoud van de verouderende reactoren te hoog zou oplopen. Zo besliste het Duitse elektriciteitsbedrijf E.on in 2003 om de 32-jarige centrale van Stade definitief te sluiten. Er kunnen ook ernstige gebreken ontstaan die een sluiting om veiligheidsredenen noodzakelijk maken. Niets garandeert dat de 7 reactoren de 40 jaar halen.

De politieke verantwoordelijken die het vanaf nu tot 2015-2025 voor het zeggen hebben, bepalen of de kernuitstapwet van 2002 effectief gerealiseerd zal worden. Hiervoor moeten ze vanaf nu een actief beleid voeren om de 50-60% nucleaire elektriciteit in ons land overbodig te maken of te vervangen. Dit kan enkel door middel van een bewuste keuze voor:

- vraagbeperking via rationeel energiegebruik, energie-efficiëntie en spaarzaam gedrag;
- de optimale inplanting van hernieuwbare energiebronnen;
- de aanwending van stroomproductietechnologieën met een hoog rendement, zoals WKK (warmtekrachtkoppeling) en STEG-centrales.

Wetenschappelijke studies bevestigen dat dit technisch en economisch mogelijk is zonder de uitstoot van CO₂ in de elektriciteitsproductiesector te verhogen en zonder onze afhankelijkheid van andere energiegrondstoffen, zoals gas, wezenlijk te verhogen¹.

Het was belangrijk om een trendbreuk te realiseren die het investeringsklimaat in kerncentrales ondermijnt. Of om het met de woorden van Jean-Pol Maret, van het nucleaire toeleveringsbedrijf Cegelec te zeggen: *"Zelfs wanneer de volgende regeringscoalitie op deze beslissing zou terugkomen, zal de onzekerheid heel wat investeerders afschrikken. Zij hebben immers behoefte aan perspectieven op lange termijn vooraleer ze zich voor een dergelijke investering engageren"*¹¹.

In een geliberaliseerde EU-markt is het niet meer rendabel om een kerncentrale te bouwen. Het debat gaat dus niet over de vraag of er nieuwe centrales zullen bijkomen, wel over hoe lang de oude, afgeschreven centrales open zullen gehouden worden...

¹ STEM 1985, STEM 2000, Fraunhofer Institute 2003.

¹¹ Industrie Magazine, mei 2002. Tijdschrift van Agoria, dat onder meer alle Belgische ondernemingen groepeerd die gespecialiseerd zijn in installaties en diensten met betrekking tot kernenergie.